

Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği

Esin TEZER

Ortaoğu Teknik Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

Özet: Evlilik konusunda yapılan araştırmalarda, bu ilişkinin değerlendirilmesi amacına yönelik ölçme aracı geliştirme çalışmalarını önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla bir doyum ölçeği geliştirilmiş ve ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğine ilişkin kanıtlar sunulmuştur.

Summary: Marital Satisfaction: Marital Life Scale

In marriage literature, developing instruments to evaluate marital relationships have long been considered to be an important issue. In the present study, an attempt has been made to develop a marital satisfaction scale for assessing the overall satisfaction level experienced by the individuals in their marital relationships and to obtain reliability and validity evidences of the scale.

Giriş

Evlilik ilişkisinden sağlanan doyumun, insanların yaşamdan sağladıkları genel doyum düzeyine büyük ölçüde katkıda bulunduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar bireylerin "mutlu" bir evliliğe, iş ve ekonomik güvence gibi yaşamın önemli sayılabilecek başka doyum kaynaklarından daha fazla önem verdiklerini göstermiştir (Freedman, 1978, Campbell, Converse ve Rodgers, 1976). Buna karşılık, mutsuz bir evlilik, beden ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bloom, Asher ve White, 1978; Renne, 1970).

İnsan yaşamında böyle etkin bir rol oynayan evlilik ilişkisi, pek çok araştırmacıyı bu ilişki üzerinde araştırma yapmaya yöneltmiştir. Bu çalışmaların başında ise, evlilik ilişkisinin değerlendirilmesi amacına yönelik ölçme aracı geliştirme çalışmalarını gelmektedir (Spanier, 1976; Edmonds, 1967; Locke ve Wallace, 1959; Locke ve Williamson, 1958; Terman ve Wallin, 1949).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de yapılacak evlilik araştırmalarında kullanılmak üzere eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeyini ölçecek bir

ölçek geliştirmek ve bu ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğini saptamaya yönelik ilk çalışmalarını yapmaktır.

Bu çalışmada geliştirilen evlilik doyumunu ölçeğine "Evlilik Yaşamı Ölçeği" adı verilmiştir. Ölçeğe böyle genel bir adın verilmesinin nedeni, doyum kavramının Ölçeğin uygulandığı bireylerde yaratacağı değişik etki ve yorumlamaları bir ölçüde önlemektir (Straus, 1964).

Evlilik doyumunu, bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinmelerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlanabilir. Böyle bir tanımdan hareket edilerek evlilik doyumunu ölçülmek istendiğinde, bireylere, evlilik ilişkisinden sağladıkları doyuma ilişkin genel sorular (uyarıcılar) yöneltilir ve bireylerin bu sorulara verdikleri yanıtlar (tepkiler), onların evlilik doyumunun bir ölçüsü olarak kabul edilebilir. Böyle bir yaklaşımla, bu çalışmada doyum ölçülürken, bireylere, evliliklerinden sağladıkları doyuma ilişkin genel sorular yöneltilmiş, her sorunun karşısında verilen bir ölçek üzerinde kendi yerlerini belirtmeleri istenmiştir. Bir başka deyişle, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum, operasyonel olarak, eşlerin

Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanla tanımlanmıştır.

Yöntem

Evlilik Yaşamı Ölçeğini geliştirmek amacıyla iki aşamalı bir çalışma yapılmıştır. Birinci aşama, temelde, Ölçek geliştirme çalışmalarını kapsamaktadır. Bu aşama, ayrıca, son şekli verilen Ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğine ilişkin ilk kanıtları elde etmeye yönelik çalışmaları içermektedir. İkinci aşamada ise, Ölçeğin güvenilirliği daha geniş bir örneklem grubunda yeniden test edilmiş ve yine bu grupta daha değişik türde geçerlik kanıtı elde etmeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Bu nedenle, aşağıda önce, her bir aşamada üzerinde çalışılan grupların temel özellikleri özetlenmiş; daha sonra, Ölçeğin geliştirme, uygulama ve güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarında kullanılan yöntemler açıklanmaya çalışılmıştır.

Denekler

Evlilik Yaşamı Ölçeği geliştirilirken evli eşler evrenini temsil edecek bir örneklem seçme yoluna gidilmemiştir. Bunun yerine, böyle bir aracın evlilik danışması ve araştırma amacıyla kullanılacağı göz önünde tutularak, orta ve ortanın üstündeki sosyoekonomik sınıfı temsil edici bir örneklem oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, kadının çalışma hayatına girmesinin evlilik ilişkilerine olan etkisine ilişkin araştırma bulguları (Macewen ve Barling, 1988; Başaran, 1984; Kağıtçıbaşı, 1984; Houseknecht ve Macke, 1981; Locksley, 1980) dikkate alınarak, Evlilik Yaşamı Ölçeği geliştirme çalışmalarının her ikisi de bir işte çalışan eşler üzerinde sürdürülmesi uygun bulunmuş ve örneklem grubunun mümkün olduğu kadar değişik iş yerlerini temsil etmesine özen gösterilmiştir. Sonuç olarak, gerek ön uygulama grubu gerekse ikinci çalışma grubu, her ikisi de en az lise öğrenimi görmüş bir işte çalışan, 2-20 yıldır birbiriyle evli olan ve Ankara ili Merkez ilçesinde oturan eşlerden oluşmuştur.

Ölçeğin geliştirilme aşamasında üzerinde çalışılan ön uygulama grubu, 25

çiftin oluşturduğu 50 kişilik gruptur. Birbirinden farklı 23 kuruluş ile 5 özel iş yerinde çalışan bu grubun 31'i üniversite düzeyinde, 15'i üniversite üstü düzeyde, 4'ü lise düzeyinde öğrenim görmüştür. Grubun evlilik süresi ortalaması 9.4'tür. Grupta yaş ortalaması kadınlarda 33.0; erkeklerde 37.1'dir. Çocuk sayısı yönünden grupta 3 çift çocuksuz, 14 çift 1; 7 çift 2 ve 1 çift 4 çocukludur.

Daha önce de belirtildiği gibi, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları, 104 çiftin oluşturduğu 208 kişilik bir grup üzerinde tekrarlanmıştır. Bu sayı, ön uygulama grubundaki 50 kişiyi de içermektedir. Birbirinden farklı 63 kuruluş ile il özel iş yerinde çalışan bu grubun 40'i lise, 106'sı üniversite düzeyinde ve 62'si üniversite üstü düzeyde öğrenim görmüştür. Grubun evlilik süresi ortalaması 7.7'dir. Grupta yaş ortalaması kadınlarda 31.2; erkeklerde 34.9'dur. Çocuk sayısı yönünden, grupta 14 çift çocuksuz, 64 çift 1; 23 çift 2 ve 3 çift 3-4 çocukludur.

Evlilik Yaşamı Ölçeğinin Geliştirilmesi

Evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyumu ölçmek amacıyla ilk olarak, 13 cümleden oluşan bir ölçek taslağı geliştirilmiştir. Ölçek taslağında yer alan cümleler, genel olarak, kaynak taramalarından elde edilen izlenimlerle oluşturulmuş, yalnız 3 cümle, evlilik doyumu alanında daha önce hazırlanmış ölçeklerdeki sorularda (Renne, 1970; Dymond, 1968) yapılan bazı değişmelerle yazılmıştır. Ölçek taslağının geliştirilmesinde uzman kanısına da başvurulmuş, ayrıca, Ölçekte yer alan cümlelerin anlaşılır olup olmadıkları ve yanıtlayıcılarda bir rahatsızlık yaratıp yaratmadıkları bir ön denemeyle saptanmıştır.

Yapılan bu çalışmalardan sonra, Ölçek taslağı, yukarıda temel özellikleri belirtilen 50 kişilik gruba, her bir eşe aynı anda ve birbirleriyle etkileşimleri önlenerek uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda

Ölçek taslağındaki her bir maddenin birbiriyle olan ilişkisi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı formülüyle hesaplanmıştır. Kadın eşlerle erkek eşlerin doyum düzeylerini ayrı ayrı inceleyebilmek amacıyla, tüm grubun yanısıra, kadın ve erkek grubu için ayrı ayrı olmak üzere üç korelasyon matrisi oluşturulmuştur. Kadın ve erkek eşler için ayrı birer doyum ölçeği geliştirilmesi olanağı ve yararı olmayacağı inancından hareketle, birbirleriyle anlamlı düzeyde korelasyon göstermeyen maddelerin hangileri olduğuna karar verirken, üç korelasyon matrisi de göz önünde tutulmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda, her üç matrisde de, hiçbir madde ile iki veya daha fazla sayıda anlamlı düzeyde korelasyon göstermeyen 3 madde çıkarılarak, Ölçek 10 maddeye indirilmiştir. Bu 10 madde Evlilik Yaşamı Ölçeğini oluşturmuş ve tüm analizler bu 10 maddeden elde edilen puanlar üzerinde yapılmıştır.

Puanlama. Ölçekte her bir maddeye verilecek yanıt "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçeneklerinden oluşmaktadır. Derecelendirmede seçeneklere doyumsuzluk-doyum yönünde 1 ile 5 arasında ağırlık verilmiştir. Seçeneklerdeki bu sıra 3 maddede doyum-doyumsuzluk yönünde 5 ile 1 arasında ağırlıklandırılmış ve olumlu yanıtı yönelme eğilimi az da olsa önlenmeye çalışılmıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar 10 ile 50 arasında değişmektedir.

Güvenirlilik ve Geçerlilik

Güvenirlilik. Evlilik Yaşamı Ölçeğinin test tekrar test güvenirliliği, Ölçeğin aynı kişilere 3 ay ara ile iki kere uygulanması yoluyla hesaplanmıştır. Ön uygulama grubundan ulaşılabilen 12 evli birey üzerinde yapılan uygulamada, test tekrar test güvenirliliği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile belirlenmiştir.

Diğer bir güvenirlilik göstergesi olan iç tutarlık ise, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin uygulandığı 50 ve 208 kişilik gruplar için ayrı

ayrı olmak üzere Cronbach alpha formülü kullanılarak hesaplanmıştır.

Geçerlilik. Evlilik Yaşamı Ölçeğinin geçerliliği ile ilgili olarak aşağıdaki geçerlilik kanıtları elde edilmeye çalışılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliği (construct validity) bilinen grupların karşılaştırılması tekniğiyle sınıanmıştır. Boşanmanın evlilik ilişkisine son verme kararı olduğu noktasından hareketle, boşanmış bireylerin kendi evlilik ilişkilerinden sağladıkları doyumun, evliliklerini sürdürmekte olanlardan farklı olacağı kabul edilmiştir. Bu görüşe dayanılarak, 10 boşanmış bireyin Ölçekten aldıkları puanlar, ön uygulama grubundaki 50 evli bireyin Ölçekten aldıkları puanlarla karşılaştırılmıştır. Varyans homojenliği test edildikten sonra, iki grubun puan ortalamaları arasındaki fark, t testi ile incelenmiştir.

Ölçeğin uyum geçerliliğini (concurrent validity) saptamak amacıyla 208 kişilik grubun Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlarla, gruba Ölçek ile birlikte uygulanan Evlilik Yaşamı Anketinden hesaplanan Gerginlik Puanı arasındaki korelasyon, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı formülüyle hesaplanmıştır. Evlilik Yaşamı Anketi, eşler arasında ortaya çıkan çatışmaların değişik yönlerine ilişkin bilgi toplamak amacıyla geliştirilmiştir (Tezer, 1986). Ankette yer alan çeşitli alt puanlardan yalnız Gerginlik Puanının seçilmesinin nedeni, çatışmaların yarattığı gerginlik düzeyinin, çatışmanın diğer özelliklerine kıyasla, evlilikten sağlanan genel doyum düzeyi ile doğrudan ilişkili bir niteliğe sahip olduğu inancıdır. Gerginlik Puanı, bir bireyin, eşyle arasında çatışma çıktığını belirttiği durumların her birinde kendisini ne derece gergin hissettiğine ilişkin, çok az'dan çok fazla'ya doğru 1 ile 5 arasında ağırlıklandırılmış 5 dereceli bir ölçekten aldığı puanların toplamının ortalamasıdır. Gerginlik Puanı, 0.00 ile 5.00 arasında değişebilmektedir.

Sosyal beğenirlik etkisi, bu çalışmada Ölçeğin geçerliğine dolaylı bir kanıt olarak ele alınmıştır. Evliliklerini sürdüren eşlerin ilişkilerini olduğundan daha iyi gösterme eğiliminde oldukları ve bu kapsamda, bu alanda geliştirilen ölçme araçlarına sosyal beğenirliğin yansıdığı sıklıkla vurgulanmaktadır (Schumm, Jurich, Bollman ve Bugaighis 1985; Winch, 1971; Kirkpatrick, 1962). Bu çalışmada, sosyal beğenirliği ölçmek amacıyla Kozan (1983) tarafından geliştirilmiş olan Kişisel Davranış Anketi 50

kişilik ön uygulama grubuna Evlilik Yaşamı Ölçeği ile birlikte uygulanmış ve elde edilen puanlar arasındaki korelasyon Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı formülüyle hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada kullanılan iki ana gruptan elde edilen ortalama evlilik doyumu puanları ve standart sapmalar, kadın ve erkek eşler için ayrı ayrı olmak üzere Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Gruplarında Eşlerin Cinsiyete Göre Evlilik Doyumu Puanları ve Standart Sapmalar

| Örneklem Grubu | Cinsiyet | Denek Sayısı | Ortalama | Standart Sapma |
|----------------------|----------|--------------|----------|----------------|
| Ön Çalışma Grubu | Kadın | 25 | 37.4 | 7.96 |
| | Erkek | 25 | 37.3 | 6.39 |
| | Toplam | 50 | 37.3 | 7.14 |
| İkinci Çalışma Grubu | Kadın | 104 | 38.8 | 6.75 |
| | Erkek | 104 | 38.1 | 6.68 |
| | Toplam | 208 | 38.2 | 6.69 |

Her iki grupta ayrı ayrı olmak üzere, kadın eşlerle erkek eşlerin ortalama doyum puanları birbirine benzer görülmektedir. Yalnız ön uygulama grubunda kadın eşlerin doyum puanı standart sapmasının erkeklerden yüksek olduğu gözlenmektedir. Ancak, her iki grupta da kadın ve erkek eşlerin puan ortalamaları arasındaki farklar istatistik olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla yapılan incelemelerin toplam puanlar kullanılarak yapılmasında bir sakınca görülmemiştir.

Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak saptanmıştır. İç tutarlık katsayısı ise, ilk uygulamada 0.91, ikinci uygulama grubunda ise 0.89 olarak bulunmuştur. Bu bulgular Evlilik Yaşamı Ölçeğinin oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Evli bireylerin Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlarla ($n=50$, $\bar{X} = 37.3$, $s = 7.14$) boşanmış bireylerin Ölçekten

aldıkları puanların ($n= 10$, $\bar{X} = 22.4$, $s = 6.87$) varyansları arasında $\alpha = 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($F = 1.08$). Bu koşul altında, grupların ortalamaları için yapılan t testi sonucunda t-değeri 6.23 olarak bulunmuştur. Bu değer $\alpha= 0.01$ düzeyinde anlamlıdır. Bu bulgu Ölçeğin evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyi açısından evliliğini sürdüren eşlerle boşanmış eşleri birbirinden ayırdığını göstermektedir.

Ayrıca, evli eşlerin, aralarında çıkan çatışmaların yarattığı gerginlik düzeyini yansıtan Gerginlik Puanları ile Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları doyum puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayısı -0.34'tür ve bu katsayı $\alpha=0.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Ölçeğin sosyal beğenirlik yöneliminden ne derece etkilendiğini incelemek amacıyla yapılan çalışma sonucunda ise eşlerin Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Kişisel Davranış Anketinden

elde ettikleri puanlar arasındaki korelasyon 0.21 olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu korelasyon katsayısı anlamlı değildir. Bu bulgu, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin bireylerin sosyal beğenirlik yönelimlerinden çok az etkilendiğini göstermektedir ve bu durumun Ölçeğin geçerliğine dolaylı bir kanıt olduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla 10 sorudan oluşan bir doyum ölçeği geliştirilmiş ve Ölçeğin bir ön çalışma ile saptanan güvenilirlik ve geçerlik kanıtları, daha geniş bir örneklem üzerinde yeniden test edilmiştir.

Bulgular, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin yeterli düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Geçerliğe ilişkin olarak yapılan incelemeler de, ana hatlarıyla beklenen yönde sonuçlar vermiştir. Bunun yanı sıra, Ölçeğin geçerliğine kanıt olabilecek ek bulgulardan da söz edilebilir. Örneğin, evlilik ilişkisini değerlendirmeye yönelik olarak geliştirilen ölçme araçlarının geçerlik çalışmalarında kullanılan yöntemlere yöneltilen eleştiriler, bu çalışmaların evli çiftlerin her ikisi üzerinde yürütülmemesi sonucu ortaya çıkan cinsiyet farkı tartışmalarında yoğunlaşmaktadır. Araştırmacılar, kadın ve erkek eşlerin doyum düzeylerini karşılaştırmak amacıyla yapılan çalışmaların, eşler üzerinden ve birbirleriyle etkileşimleri önlenerek yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar (Schumm ve arkadaşları, 1985; Winch, 1971; Kirkpatrick, 1962). Eşlere aynı anda ve birbirleriyle etkileşimleri önlenerek uygulanan Evlilik Yaşamı Ölçeğinden elde edilen bulgular, her iki grupta da (sırasıyla, $n=25$ ve $n=104$) evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyi yönünden cinsiyete bağlı bir farklılığı bulunmadığını göstermiştir (sırasıyla, $t=0.11$ ve $t=0.34$). Bu bulgu, evlilik doyumunu alanında yapılan başka araştırmaların bulgularıyla da tutarlıdır (Schumm ve arkadaşları, 1985; Olson, McCubbin, Barnes, Larsen, Muxen ve Wilson, 1983; Rollins ve Feldman, 1970; Orden ve

Bradburn, 1968; Levinger ve Breedlove, 1966; Luckey, 1966).

Yapılan araştırmalarda, ayrıca bu alanda geliştirilen ölçme araçlarının "kişisel algı"yı ölçtüğü belirtilmektedir. Bu çalışmada, kadın ve erkek eşlerin doyum puanları arasında elde edilen korelasyon katsayıları, ilk çalışmada 0.27; ikinci çalışmada 0.41'dir. Özellikle ikinci çalışmadan elde edilen bulgunun evlilik doyumunu üzerinde yapılan pek çok araştırmada elde edilen katsayılarla tutarlı olduğu görülmektedir.

Kirkpatrick'in (1962) bu alanda yapılan çok sayıdaki çalışmalara ilişkin özetleri incelendiğinde, eşler arasında etkileşim önlenerek yapılan çalışmalarda elde edilen korelasyon katsayılarının 0.36 ile 0.59 arasında değiştiği gözlenmektedir. Örneğin, Burgess ve Wallin'in (1953) çalışmalarında elde edilen katsayı da 0.41'dir. Levinger ve Breedlove (1966), eşler arasında 0.45 korelasyon katsayısı elde etmişlerdir. Olson ve arkadaşları, (1983), kadın ve erkek eşlerin iki ayrı evlilik doyumunu ölçeğinden elde ettikleri puanları arasındaki korelasyon katsayılarının 0.48 ve 0.45 olduğunu belirtmektedirler.

Yukarıda özetlenen tüm bu bulgular, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin geçerliğine ek kanıtlar olarak ele alınabilir. Kuşkusuz geçerlik konusunda doyurucu bilgiler, ancak Ölçeğin çeşitli araştırmalarda kullanılması sonucu elde edilecektir. Nitekim, Bulut (1990) tarafından Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) üzerinde yapılan bir araştırma, bu kapsamda önemli bir ek bilgi sağlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Brown Üniversitesi ve Butlar Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı çerçevesinde geliştirilmiş olan ADÖ'nün Türkiye'ye uyarlama çalışmalarını sürdüren Bulut, söz konusu ölçeğin, ailenin yapısal ve örgütsel özelliklerini ve aile üyeleri arasındaki etkileşimi "sağlıklı" ve "sağsız" olarak ayırdedebilecek şekilde tanımlanmış olduğunu belirtmektedir. Araştırmacı, ADÖ'nün "problem çözme", "iletişim", "roller", "duygusal tepki verebilme", "gereken ilgiyi

gösterme" ve "davranış kontrolü" alt boyutlarını kapsayan bir boyut olarak tanımlanan "Genel Fonksiyonlar" alt ölçeğinden elde edilen puanlarla Evlilik Yaşamı Ölçeğinden elde edilen puanlar arasında 0.66 korelasyon katsayısı elde ettiğini ve bu değer 0.001 düzeyinde anlamlı olduğunu bildirmektedir.

Elde edilen tüm bu bulgular, Evlilik Yaşamı Ölçeğinin, evlilik ilişkisini değerlendirmeye yönelik çalışmalarda, bu ilişkiden sağlanan geneli doyum düzeyini belli bir ölçüde saptayabilen bir ölçüt olarak kullanılabilmesi inancını güçlendirir görünmektedir.

Evlilik Yaşamı Ölçeği üzerinde ileride yapılacak araştırmaların ve özellikle, Ölçek ile evlilik araştırmalarında sıklıkla kullanılan evlenme yaşı, gelir, evlilik süresi, çocuk sayısı vb. değişkenler arasındaki ilişkileri saptamaya yönelik araştırma bulgularının Evlilik Yaşamı Ölçeğinin geçerliğine ilişkin kanıtları daha da güçlendireceğine inanılmaktadır.

Kaynaklar

Başaran, F. (1984). Ailede cinsiyet rollerine ilişkin tutum değişimleri, **Türkiye'de ailenin değişimi: Toplumbilimsel incelemeler**. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.

Bloom, B.L., Asher, S.J. ve White, S.W. (1978). Marital disruption as a stressor: A review and analysis. **Psychological Bulletin**, 85, 867-894.

Burgess, E. W. ve Wallin, P. (1953). **Engagement and marriage**. Philadelphia : J.B. Lippincott.

Bulut, I. (1990). **Aile değerlendirme ölçeği el kitabı**. Ankara: Özgüzel Matbaası.

Campbell, A., Converse, P.E., ve Rodgers, W.L. (1976). **The quality of American life**. New York: Russell Sage Foundation.

Dymond, R. (1968). Interpersonal perception and marital happiness. H. Toch ve

H.C. Smith. (Ed.). **Social Perception**. Princeton, N.J.: D. Van Nostrand.

Edmonds, V.H. (1967). Marital conventionalization: Definition and measurement. **Journal of Marriage and the Family**, 29, 681-688.

Freedman, J. (1978). **Happy people: What happiness is, who has it, and why**. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Houseknecht, S.K., ve Macke, A.S. (1981). Combining marriage and career: The marital adjustment of professional women. **Journal of Marriage and the Family**, 43, 651-661.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Aile-içi etkileşim ve ilişkiler: Bir aile değişme modeli önerisi. **Türkiye'de ailenin değişimi: Toplumbilimsel incelemeler**. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.

Kirkpatrick, C. (1962). Measuring material adjustment. R.F. Winch, R. Mc Ginnis ve H. R. Barringer (Ed.), **Selected studies in marriage and the family**. New York: Holt Rinehart.

Kozan, K. (1983). Davranış bilimleri araştırmalarında sosyal beğenirlik boyutu ve Türkiye için bir sosyal beğenirlik ölçeği. **ODTÜ Gelişme Dergisi**, 10, 447-478.

Locksley, A. (1980) On the effects of wives' employment on marital adjustment and companionship. **Journal of Marriage and the Family**, 42, 337-346.

Levinger, C., ve Breedlove, J. (1966). Interpersonal attraction and agreement: A study of marriage partners. **Journal of Personality and Social Psychology**, 3, 367-372.

Locke, H.J., ve Williamson, R.C. (1958). Marital adjustment: A factor analysis study. **American Sociological Review**, 23, 562-569.

Locke, H.J. ve Wallace, K.M. (1959). Short marital adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. **Marriage and Family Living**, 21, 251-255.

Luckey, E.B. (1966). Number of years married as related to personality perception and marital satisfaction. **Journal of Marriage and the Family**, 28, 44-48.

Macewen, K.E., ve Barling, J. (1988). Interrole conflict, family support and marital adjustment of employed mothers: A short term longitudinal study. **Journal of Organizational Behavior**, 9, 241-250.

Olson, D.H., McCubbin, H.I., Barnes, H.L., Larsen, A.S., Muxen, M.J., ve Wilson, M.A. (1983). **Families: What makes them work**. Beverly Hills, California: Sage.

Orden, S.R., ve Bradburn, N.M. (1968). Dimension of marriage happiness. **The American Journal of Sociology**, 73, 715-731.

Renne, K.S. (1970). Correlates of dissatisfaction in marriage. **Journal of Marriage and the Family**, 32, 54-66.

Rollins, B.C., Feldman, H. (1970). Marital satisfaction over the family life cycle. **Journal of Marriage and the Family**, 32, 20-28.

Schumm, W.R., Jurich, A.P., Bollman, S.R. ve Bugaighis, M.A. (1985). His and her marriage revisited. **Journal of Family Issues**, 6, 221-227.

Spanier, G.B. (1976). Measuring dyadic adjustment : New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. **Journal of Marriage and the Family**, 38, 15-28.

Straus, M.A. (1964). Measuring families. H.T. Christensen (Ed.), **Handbook of marriage and the family**. Chicago: Rand McNally.

Terman, L.M., ve Wallin, P. (1949). The validity of marriage prediction and marital adjustment tests. **American Sociological Review**, 14, 497-504.

Tezer, E. (1986). **Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Winch, R. (1971). **The modern family**. New York: Holt Rinehart.